

УВОД

У литератури се наводи да се уобичајени начини решавања сукоба, најгрубље речено, свде на избегавање, попуштање, победу и компромис као и да сваки од ових начина има за последицу, у ствари, губитак за обе стране у сукобу. Отуда, у теоријама конфликта и по свим обрасцима насилног решавања сукоба, уводи се и категорија решења сукоба са обостраним добитком.

Иако још Фолетт (Follett, 1940) наводи три основна (доминација, компромис и интеграција) и два додатна стила решавања интерперсоналних сукоба (избегавање и потискивање), Blake и Mouton (према: Rahim и Buntzman, 1990) су први изложили концептуалну шему за класификацију стилова решавања интерперсоналних сукоба у пет основних типова: присиљавање, компромис, решавање проблема, повлачење и изглађивање. Тај су модел редефинисали Томас (Thomas, 1976), те Рахим и Бонома (Rahim и Bonoma, 1979). По њима, пет основних стилова решавања сукоба свде се на: доминацију, интеграцију, компромис, попуштање и неактивност. Оваква класификација стилова решавања интерперсоналних сукоба заснована је на комбинацији две различите димензије и у теорији је позната као модел двојне бриге.

Стилови решавања сукоба, односно избор понашања по моделу двојне бриге, изводи се на основу процене важности два значајна фактора (Blake и Mouton, 1964; Thomas, 1976, према: Rahim и Buntzman, 1990). Реч је о процени и важности бриге за себе и, с друге стране, процене бриге за другу страну. Обе ове процене одигравају се истовремено и наше понашање ће бити одређено њиховим укрштеним дејством. Ове две бриге се сматрају независнима, а свака се протеже од ниске до високе. Однос

* Приређен део магистарске тезе под насловом: *Међусобни сукоби ученика средњих школа и њихово разрешавање*. Датум одбране: 17. 04. 2007, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, Универзитет у Београду. Менијор: проф. др Зоран Илић, чланови комисије: проф. др Добривоје Радовановић, проф. др Милосав Милосављевић.

ових снага и понашање које отуда произилази пружа пет специфичних стилова решавања сукоба, што је приказано на Графикону 1.

Графикон 1: Модел стилова решавања конфликта

		МАЛА	ВЕЛИКА
БРИГА ЗА ДРУГОГ	ВЕЛИКА	<i>ПОПУШТАЊЕ</i>	<i>ЗАЈЕДНИЧКО РЕШАВАЊЕ</i>
	МАЛА	<i>НЕАКТИВНОСТ</i>	<i>НАДМЕТАЊЕ</i>

КОМПРОМИС

Уколико нам је јако стало до предмета сукоба, а не до друге стране, дакле, бринемо само о сопственим резултатима, то подстиче на стратегију надметања или **доминантни стил**.

Ако је брига и за себе и за другог велика то подстиче на стратегију заједничког решавања проблема која се у литератури назива и **интегративни стил**. Настојање појединца да својим понашањем изазове позитивне ефекте не само из сопственог угла, већ уважавањем вредности и потреба других служи као један од критеријума у процени успешног, конструктивног понашања у сукобу, а који као исход има добитак за обе стране у сукобу.

Брига о резултатима само друге стране подстиче на **попуштање**. У бризи за резултате друге стране прави се разлика између њена два облика. Први је искрена брига чији је циљ пружање помоћи другој страни јер се једна страна искрено и стварно занима за добробит друге. Други облик је стратешка брига. Она је уобичајена кад год једна страна сматра да зависи од друге, односно, када је друга страна у позицији да може да обезбеди награде или казне што заправо значи да ће се попустити и онда када нам је предмет и брига за своје резултате важна и велика али се плашимо сукоба, било због почетне предности друге стране, било да зависимо од ње.

Незаинтересованост ни за предмет сукоба, ни за другу страну подстиче на неактивност, односно **избегавање** сукоба. То је настојање да се поверује да ће проблем тек тако нестати и да је најбоље да се према њему односимо као да ни не постоји. Избегавањем се заправо игнорише проблем што уобичајено доприноси да се исти погорша и постане још компликованији.

Компромис се обично приказује у средини графикана зато што се на њега гледа као на резултат умерене бриге и о себи и о другој страни. Треба напоменути да **неке верзије** модела двојне бриге **не укључују компромис** као стил за себе већ се он објашњава у оквиру интегративног стила. Опет, по другим верзијама модела двојне бриге компромис теоријски и емпиријски јасно има своју независну позицију у средини графикана те смо га и ми представили.

Примећујемо да када је брига за себе мала фактички ни нема конфликтног понашања што је у случају избора избегавања или попуштања. Стога две главне мотивационе оријентације биле би кооперативна – у којој једна страна има позитиван интерес за добробит другог као и за сопствену, и компетитивна у којој је једна страна заинтересована да делује боље од осталих и учини максимум, али искључиво за себе. Однос снага кооперативних и компетитивних оријентација и интереса страна у сукобу главне су одреднице тока сукоба, што даље одређује конструктиван или деструктиван исход за стране у сукобу. Поред ових мотивационих, постоје и многи други фактори који доприносе и утичу на ток сукоба (према: Deutsch, 1991). Разумевање услова који доводе до кооперативних или компетитивних социјалних процеса, средишње је питање разрешавања околности којима се конструктивно или деструктивно решавају сукоби. Ефекти основних мотивационих оријентација су много проучавани и потврђују да кооперативна оријентација обично води ка кооперативном процесу и конструктивном исходу сукоба, а компетитивна оријентација ка компетитивном процесу и деструктивном исходу за стране у сукобу (Deutsch, 1973, 1991; Pruitt и Rubin, 1986). Полази се од претпоставке да карактеристични процеси изазвани одређеним социјалним односима (кооперативним или компетитивним) имају тенденцију изазивања тог типа социјалног односа. Конструктиван процес у решавању сукоба, у суштини је сличан кооперативном односу, док је деструктивни процес сличан процесу компетитивне интеракције. Оба су обележена узрочно-последичном везом. Кооперација настаје, али је и последица услед сличности у веровањима и склоностима, спремности за помагањем, отворености у комуникацији, пријатељских склоности, осетљивости за заједничке интересе и ублажавање супротних интереса. На исти начин конкуренција изазива и бива изазвана коришћењем присиле, претње и преваре, покушајима повећавања разлика у моћи између једне и друге стране, појавом сумње и хостилних склоности, осиромашивањем комуникације, повећањем осетљивости за супротне интересе, ригидношћу (Kelley и Stahelski, 1970; Deutsch, 1973, 1982).

Покушавајући да преброди познати јаз између истраживања, теорије и праксе, а полазећи од теоријског модела двојне бригае Рахим је конструисао факторски независне скале самопроцене Ликертовог типа за мерење 5 наведених стилова решавања сукоба. Скале су намењене мерењу стилова решавања интерперсоналних сукоба за различите референтне улоге, односно у хијерархијски различитим облицима интеракције у организацији. Тако коначна верзија ROCI-II (Rahim Organizational Conflict Inventory) упитника садржи три облика који се односе на интерперсоналне сукобе с надређенима, подређенима и сарадницима (Rahim, 1983a).

У новије време наведени инструмент успешно се примењује при испитивању стилова решавања интерперсоналних сукоба у различитим типовима социјалних интеракција, односно за различите референтне улоге и изван организацијског контекста (Hammock, Richardson, Pilkington и Utley, 1990; Покрајац, Кардум и Сушањ, 1992). Његову верзију која се односи на хијерархијски исти облик интеракције, изабрали смо као методолошки оквир испитивања стилова решавања међусобних сукоба ученика. Увид у шири контекст друштвених околности и развојне карактеристике адолесценције послужили су као незаобилазни део квалитативне анализе добијених података начина решавања сукоба ученика. Иако не мислимо да је овакав наш избор у било ком смислу довољно обухватан, сматрали смо да се мора кренути бар са нечим. Очекујемо да ће наше истраживање допринети осветљивању ове проблематике како код младих тако и код стручних радника, те подстицању на размишљање и ангажовање на превенцији деструктивних начина решавања сукоба младих. Са аспекта специјалног педагога дубоко верујемо да је младе могуће учити и научити методама и техникама ненасилног решавања сукоба. Али, да ли само младе треба научити тој вештини?

Циљ и проблеми истраживања

Интерперсонални сукоби младих и све присутније насиље, како у школама тако и ван њих, навело нас је да у фокус нашег истраживања ставимо међусобне сукобе ученика, односно начине њиховог разрешавања. Као полазни теоријски и методолошки оквир изабрали смо модел двојне бригае. С обзиром да међусобни сукоби ученика, тачније начини њиховог разрешавања до сада нису посматрани на овакав начин, овај истраживачки напор имао је за циљ проверу оправданости употребе инструмента насталог операционализацијом стилова решавања интерперсоналних су-

коба према концепту двојне бригае. У вези с тим, циљ нам је био да сагледамо стилове решавања међусобних сукоба ученика као и њихову заступљеност међу младима. Руковођени наведеним циљевима, задатке овог истраживања дефинисали смо на следећи начин:

1. Адаптирати и утврдити валидност и поузданост скале за мерење стилова решавања интерперсоналних сукоба.
2. Утврдити стилове решавања интерперсоналних сукоба ученика и испитати њихову међусобну повезаност.

Узорак испитаника и поступак

У поступку провере поузданости и валидности коначне верзије упитника начина решавања сукоба ученика учествовало је укупно 435 ученика других, трећих и четвртих разреда средње техничке школе из Кикинде. У питању су испитаници узраста од 16 до 19 година. Овај узраст има највише изражене карактеристике адолесценције.

Сматрали смо да ћемо праву слику начина решавања међусобних сукоба ученика добити из угла ученика, с његових позиција, пре него из других могућих извора. Одлука о примени методе самоисказа испитаника огледа се и на њеним могућностима у односу на проблем који је мотивисао наше истраживање, а то је провера могућности структуре конструкта модела двојне бригае као полазног теоријског и методолошког оквира нашег истраживања међусобних сукоба ученика и начина њиховог решавања. Истраживање је примењено анонимно, а пре почетка истраживања ученицима је објешњена сврха и природа истраживања.

Инструмент

За испитивање стилова решавања међусобних сукоба ученика адаптиран је инструмент по узору на Рахимов инвентар организацијског сукоба (ROCI-II, Rahim 1983). Изворна верзија скале са укупно 35 тврдњи оригинално мери 5 независних димензија, односно стилова решавања интерперсоналних сукоба: интеграцију, доминацију, попуштање, избегавање и компромис. Руковођени предметом истраживања примењен је облик намењен испитивању стилова решавања сукоба ученик – ученик, односно за исте референтне улоге. Упитник смо прилагодили и допунили одређеним бројем тврдњи које су показале висок степен корелација између конкретних фактора и тврдњи.

Резултати и дискусија

Ради утврђивања структуре преведеног и тако адаптираног упитника интересовале су нас метријске карактеристике инструмента у нашем истраживању у односу на његову изворну верзију. Извршена је факторска анализа и анализа поузданости и упоређена са изворном верзијом ROCI-II скале. У Табели 1 приказани су резултати факторске анализе упитника стилова решавања интерперсоналних сукоба ученика (у даљем тексту СРС-У). Селекција тврдњи извршена је на основу два критеријума: избачене су тврдње које нису имале задовољавајуће корелације са укупним резултатом, те оне које су онемогућавале добијање што једноставније факторске структуре.

Табела 1. Резултати факторске анализе упитника СРС-У

	Ф1	Ф2	Ф3	Ф4
ИНТЕГРАЦИЈА 8	0.692			
ИНТЕГРАЦИЈА 9	0.687			
ИНТЕГРАЦИЈА 6	0.639			
ИНТЕГРАЦИЈА 10	0.628			
ИНТЕГРАЦИЈА 3	0.621			
ИНТЕГРАЦИЈА 5	0.618			
ИНТЕГРАЦИЈА 4	0.617			
ИНТЕГРАЦИЈА 7	0.608			
ИНТЕГРАЦИЈА 2	0.601			
ИНТЕГРАЦИЈА 1	0.601			
ДОМИНАЦИЈА 1		0.596		
ДОМИНАЦИЈА 8		0.573		
ДОМИНАЦИЈА 9		0.568		
ДОМИНАЦИЈА 3		0.554		
ДОМИНАЦИЈА 7		0.548		
ДОМИНАЦИЈА 6		0.544		
ДОМИНАЦИЈА 10		0.543		
ДОМИНАЦИЈА 4		0.54		
ДОМИНАЦИЈА 5		0.531		
ДОМИНАЦИЈА 2		0.527		
ИЗБЕГАВАЊЕ 8			0.641	
ИЗБЕГАВАЊЕ 7			0.571	

ИЗБЕГАВАЊА 3				0.543
ИЗБЕГАВАЊЕ 5				0.449
ИЗБЕГАВАЊЕ 1				0.448
ИЗБЕГАВАЊЕ 9				0.431
ИЗБЕГАВАЊЕ 2				0.418
ИЗБЕГАВАЊЕ 10				0.389
ИЗБЕГАВАЊЕ 6				0.387
ИЗБЕГАВАЊЕ 4				0.362
ПОПУШТАЊЕ 7				0.588
ПОПУШТАЊЕ 2				0.557
ПОПУШТАЊЕ 5				0.475
ПОПУШТАЊЕ 9				0.448
ПОПУШТАЊЕ 10				0.436
ПОПУШТАЊЕ 8				0.43
ПОПУШТАЊЕ 1				0.411
ПОПУШТАЊЕ 3				0.366
ПОПУШТАЊЕ 4				0.343
ПОПУШТАЊЕ 6				0.342
% variance ex.	16,36	11,18	9,09	5,74
Cumul. % variance	16,36	27,54	36,63	42,37

Приказана су оптерећења од 0.30 и већа.

Извршена је факторска анализа за заједничке факторе Varimax ротацијом. На основу Scree-теста извучена су четири фактора која објашњавају 42,37% заједничке варијансе. С обзиром на садржај, добијени фактори се у великој мери подударају с изворно добијеном структуром скале ROCI-II (Rahim, 1983), те смо их интерпретирали и означили у складу с оригиналним називима: интеграција (Ф1), доминација (Ф2), избегавање (Ф3) и попуштање (Ф4).

Разлике у односу на изворну структуру односе се, сем на нешто већи број тврдњи које дефинишу поједине факторе, и на мањи број фактора. Наиме, фактор који је у изворној структури означен као Компромис није потврђен нашим истраживањем јер његове тврдње нису формирале посебан фактор, већ су се везивале за остале факторе, најчешће интеграцију или попуштање.

Мере поузданости (Табела 2) субскала у нашем истраживању показују нешто већи степен поузданости него у изворној Рахимовој верзији

што је вероватно последица примене нешто већег броја тврдњи за сваки фактор у нашем истраживању.

Табела 2. Мере поузданости ROCI-II скале

СТИЛОВИ РЕШАВАЊА СУКОБА	ПОУЗДАНОСТ (CRONBACH ALPHA)	
	<i>У оригиналној верзији</i>	<i>У нашем истраживању</i>
Ф1-ИНТЕГРАЦИЈА	0.87	0.89
Ф2-ДОМИНАЦИЈА	0.77	0.83
Ф3-ИЗБЕГАВАЊЕ	0.76	0.81
Ф4-ПОПУШТАЊЕ	0.72	0.79

Када је реч о стиливима решавања сукоба ученика, из Табеле 3 видимо да у међусобним сукобима ученици највише користе интегративни стил, подједнако често доминацију и неактивност, а попуштање најмање. Теорија и истраживања указују да је отпор према попуштању већи уколико нам је предмет сукоба важнији, те податак о најмањој заступљености попуштања иде у прилог чињеници да је младима веома битно да задовоље своје интересе, да се изборе за себе и предмет сукоба. Значајна заступљеност интегративног, а одмах затим доминантног стила иде у прилог овој констатацији, али нам такође говори да начини, односно средства којима се боре за себе и своје интересе не подразумевају увек и у свакој ситуацији бригу о другој страни и заједнички начин решавања сукоба. Иако подаци указују да добар део младих избегава сукоб, детаљнија анализа наших резултата указује да број ученика који је примарно оријентисан на избегавање сукоба није реално толико велики колико се то чини на први поглед, али број ових ученика свакако није занемарљив. Овакви закључци произилазе из детаљније анализе и тумачења које смо извели на основу разматрања релевантних теоријских и емпиријских чињеница и података добијених у нашем истраживању.

Табела 3. Мере фреквенције на СРС-У

СРС-У	ф	%
Ф1-интеграција	371	85,28
Ф2-доминација	264	60,68
Ф3-избегавање	257	59,08
Ф4-попуштање	162	37,24

Према утврђеним корелацијама (Табела 4) сви стилови, иако су независни, не показују једнаку стабилност. Уз податке из Табеле 3, то указује да исти ученик у различитим околностима користи различите стилове, односно да избор конкретног стила у међусобним сукобима ученика зависи од ситуације и самих околности у сукобу. **Избегавање је свакако избор када је предмет сукоба мање важан и битан, али претпостављамо да је избегавање у највећем броју случајева избор у оним ситуацијама када је друга страна ученик у којег се нема поверење и који ни под којим условима не одустаје од надметања, односно доминантног стила, за којег се на основу искуства зна да је неизводљиво заједничко решење. Ово истовремено указује и на мали степен поверења међу ученицима, односно да је ризик губитка имица, позиције или статуса далеко јачи, што је разумљиво када је у питању адолесценција, те ако није изводљиво надметање или заједничко решење, ученици ће пре избећи сукоб него што ће попустити и ризиковати поменуте губитке.** У прилог наведеном је и податак да постоји одређени број ученика који показује стабилност када је у питању доминација, тј. без обзира на ситуацију постоји мањи број ученика који неће прибећи заједничком решењу проблема, нити другом стилу. Код ове групе ученика могло би се рећи да је избор доминације више одраз неких карактеристика личности него саме ситуације.

Табела 4. Корелације између субскала

СРС-У	Ф1	Ф2	Ф3	Ф4
Ф1-интеграција	1.00	- 0.38	0.34	0.40
Ф2-доминација	- 0.38	1.00	- 0.14	- 0.26
Ф3-избегавање	0.34	- 0.14	1.00	0.46
Ф4-попуштање	0.40	- 0.26	0.46	1.00

$p < 0.01$

Напоменули би да је према другим истраживањима, у ситуацији једнаких позиција, доминација стил који се најмање користи (Покрајац, Кардум и Сушањ, 1992). У нашем истраживању, где је, такође, у питању хијерархијски једнак тип односа (ученик – ученик), то није случај. Поменути истраживања нису се односила на адолесценте, него на одрасле. Уз све до сада речено и овај податак упућује да специфичности адолесцентног периода развоја представљају значајн фактор у објашњењу и разумевању начина решавања сукоба младих, пре свега значајне заступљености доминантног стила у интерперсоналним сукобима ученика. С друге стране, поставља се питање зашто велики број младих који очигледно има предрасполозиције и оријентисани су на заједничко решавање сукоба, ипак пре бира доминантни стил него попуштање у решавању међусобних сукоба? Да ли их можда ми одрасли учимо да је најбитније изборити се за себе по сваку цену? Чини се да је разумевање начина решавања интерперсоналних сукоба ученика немогуће без познавања специфичности овог периода развоја, али свакако и контекста у којем се он дешава.

Интрасихички процеси карактеристични за адолесцентни период развоја додатно су интензивирани збивањима у њиховој околини што несумњиво значајно компликује и отежава данашњим младима да превазиђу свој лични, иначе буран и тескобан период одрастања. Време у коме живимо – економска и друштвена хаотичност, утицали су трауматично и погубно на целокупну популацију младих. Бројни су докази да се доле-

сцентни узраст сматра осетљивијим од осталих када су друштвене промене у питању. Интензивни когнитивни и социјални развој, карактеристичан за овај период развоја, чини адолесценте посебно вулнерабилним за нове утицаје и идентификације са моћним идолима из окружења, те спремне на усвајање оних модела понашања која им обезбеђују и доносе успех и моћ. Те фигуре у нашој средини постали су они који су моћ стекли на социјално или морално неприхватљив начин. Ово такође имплицира и једну важну чињеницу, а која се односи на то да друштво толерише и одобрава деструктивно и насилно понашање, те да се, поготово из угла младих, оно може схватити и као пожељно, и као дозвољено. Присуство физичког или психичког насиља као и одобравање и толеранција друштва на оваква и слична понашања очигледно доприноси и подстиче усвајању ових модела понашања као најефикаснијих и најпожељнијих у решавању и превазилажењу свакодневних препрека и конфликта са којима се адолесцент суочава на свом путу одрастања.

Закључна разматрања

Утврдили смо да адаптиран Рахимов инструмент за мерење стилова решавања интерперсоналних сукоба (Rahim Organizational Conflict Inventory), прилагођен и примењен на нашем узорку, показује задовољавајуће метријске карактеристике, са 4-факторском структуром. Наиме, фактор који је у изворној структури означен као компромис није потврђен нашим истраживањем јер његове тврдње нису формирале посебан фактор, већ су се везивале за остале факторе, најчешће интеграцију или попуштање. Нека претходна истраживања структуре овог упитника (Hammock, Raschardson, Pilkington и Utlez, 1990; Покрајац, Кардум и Сушањ, 1992), такође указују да је 4-факторска солуција адекватнија у односу на изворну 5-факторску структуру (Rahim, 1983). Адаптиране скале показују задовољавајућу стабилност, те закључујемо да је инструмент прикладан за мерење наведених стилова решавања интерперсоналних сукоба у социјалној интеракцији ученик – ученик.

У међусобним сукобима ученици највише користе интегративни стил, подједнако често доминацију и неактивност, а попуштање најмање. Иако независни, сви стилови не показују и једнаку стабилност, што указује да су добијене разлике у избору стилова решавања интерперсоналних сукоба ученика под утицајем и неких других фактора, као што су психосоцијалне карактеристике ученика, статус, односно моћ и утицај особа у

интеракцији, карактеристике самог предмета сукоба или конкретних варијабли везаних за социјални контекст развоја адолесцента, што отвара могућност даљег истраживања утицаја наведених фактора на избор стилова решавања интерперсоналних сукоба ученика.

ЛИТЕРАТУРА

- Blake, R. R. и Mouton, J. S. (1964): *The Managerial grid*. Houston, Texas: Gulf Publishing.
- Deutsch, M. (1973): *The Resolution of Conflict*, New Haven, Yale University Press.
- Deutsch, M. (1991): *Subjective Features of Conflict Resolution: Psychological, Social, and Cultural Influences*. U: Raimo Vayrynen (Ed.), *New directions in conflict theory*, London: Sage стр. 26–54.
- Ериксон, Х. Е. (1976): *Омлагина, криза, идентификација*, Побједа, Титоград.
- Follett, M. P. (1940): *Constructive conflict*. U: Metcalf, H. C. и Urwick, L. (Eds.), *Dynamic administration: The collected papers of Mary Parker Follett*, New York: Harper.
- Hammock, G., Richardson, D., Pilkington, C. и Utley, M. (1990): *Measurement of Conflict in Social Relationships*, *Personality and Individual Differences*, 11, 577–583.
- Јелић, М. (2007): *Међусобни сукоби ученика средњих школа и њихово решавање*, Магистарски рад, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, Универзитет у Београду, Београд.
- Покрајац, А. Кардум, И. Сушањ, З. (1992): *Мјерење стилова рјешавања интерперсоналних конфликта у различитим социјалним интеракцијама*, Годишњак Завода за психологију, Ријека, стр. 107–112.
- Pruitt, D. G., Rubin, J. Z. (1986): *Problem solving*. U: *Social Conflict: Escalation, Stalemate, and Settlement*, New York: Random House, Newbery Award Records, Inc.
- Rahim, A., Bonoma, T. (1979): *Managing Organizational Conflict: A Model for Diagnosis and Intervention*, *Psychological Reports*, 44, 1323–1344.
- Pahim, M. A. (1983a): *Rahim organizational conflict inventories-I-II*, Palo Alto, California: Consulting Psychologists Press.
- Rahim, A. (1983): *A Measure of Styles of Handling Interpersonal Conflict*, *Academy of Management Journal*, 26, 368–376.

- Rahim, A. и Buntzman, G. (1990): *Supervisory Power Bases, Styles of Handling Conflict with Subordinates, and Subordinate Compliance and Satisfaction*, The Journal of Psychology, 123, 195–210.
- Thomas, K. W. (1976): *Conflict and Conflict Management*, У: Dunnette, M. (Ur.), Handbook of Industrial and Organizational Psychology, Chicago, Rand McNally, 889–936.

CONFLICT MANAGEMENT STRATEGIES OF PUPILS The Scale Validity and Reliability

By Marija Jelić

ABSTRACT

In the article is presented the dual concern model as the starting theoretically-methodological framework of studying the strategies of conflicts among pupils management with the Rahim instrument recently developed through the operationalization of this model.

To a sample group of 435 secondary school pupils was administered the adapted ROCI II* (Rahim, 1983) questionnaire with purpose of assessing interpersonal conflicts management strategies. The results of factor analysis indicate the 4-factor structure of questionnaire. Interpersonal conflict management strategies were commented as well as the interrelation of strategies considering the characteristics of adolescent population and the influence of general social context on their development and education.

The choice of a particular strategy is connected with a number of personal and environmental factors. It is quite certain that the specificities of the adolescence accompanied by a chaotic and disturbed general social context which make their educational and socialization medium, being in an interdependent and dynamic relation, present a prism through which their overall influence on the choice of the most efficient conflict management strategy need to be viewed.

* ROCI – II -Rahim Organizational Conflict Inventory.